

PRESUDA SUDA

14. rujna 1999.(*)

„Žalba – Učinci presude o poništenju prema trećima”

U predmetu C-310/97 P,

Komisija Europskih zajednica, koju zastupa W. Wils, član pravne službe, u svojstvu agenta, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg kod C. Gömeza de la Cruza, člana iste službe, Wagner Centre, Kirchberg,

žalitelj,

povodom žalbe protiv presude Prvostupanjskog suda Europskih zajednica (drugo prošireno vijeće) od 10. srpnja 1997., AssiDomän Kraft Products i dr./Komisija (T-227/95, Zb., str. II-1185.), u svrhu ukidanja te presude,

a druge stranke u postupku su:

AssiDomän Kraft Products AB, sa sjedištem u Stockholmu, Švedska,

Iggesunds Bruk AB, sa sjedištem u Örnköldsviku, Švedska,

Korsnäs AB, sa sjedištem u Gävleu, Švedska,

MoDo Paper AB, sa sjedištem u Örnköldsviku, Švedska,

Södra Cell AB, sa sjedištem u Växjöu, Švedska,

Stora Kopparbergs Bergslags AB, sa sjedištem u Falunu, Švedska,

Svenska Cellulosa AB, sa sjedištem u Sundsvallu, Švedska,

koje zastupa J. E. Pheasant, *solicitor*, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg kod Loesch & Wolter, 11 Rue Goethe,

tužitelji u prvostupanjskom postupku,

SUD,

u sastavu: G. C. Rodriguez Iglesias, predsjednik, P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch i P. Jann, predsjednici vijeća, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón, M. Wathelet (izvjestitelj) i R. Schintgen, suci,

nezavisni odvjetnik: D. Ruiz-Jarabo Colomer,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja stranaka na raspravi održanoj 8. prosinca 1998., na kojoj su Komisiju zastupali W. Wils, a AssiDomän Kraft Products AB i druge zastupali su J. E. Pheasant i M. Levitt, *solicitor*,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 28. siječnja 1999.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjevom podnesenim tajništvu Suda 4. rujna 1997., Komisija Europskih zajednica je na temelju članka 49. Statuta Suda EZ-a podnijela žalbu protiv presude Prvostupanjskog suda od 10. srpnja 1997., AssiDomän Kraft Products i dr./Komisija (T-227/95, Zb., str. II-1185., u daljnjem tekstu: pobijana presuda), kojom je Prvostupanjski sud poništio odluku Komisije sadržanu u dopisu od 4. listopada 1995. (u daljnjem tekstu: odluka od 4. listopada 1995.) o odbijanju zahtjeva poduzetnika AssiDomän Kraft Products i dr., od 24. studenoga 1993., da se u svjetlu presude Suda od 31. ožujka 1993., Ahlström Osakeyhtiö i dr./Komisija (C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i C-125/85 do C-129/85, Zb., str. I-1307., u daljnjem tekstu: presuda o drvenoj pulpi), preispita Odluka Komisije 85/202/EEZ od 19. prosinca 1984. o postupku primjene članka 85. Ugovora o EEZ-u (IV/29.725 – Drvena pulpa) (SL 1985, L 85, str. 1., u daljnjem tekstu: odluka o drvenoj pulpi).

Činjenice pred Prvostupanjskim sudom

- 2 Činjenice na kojima se temelji ova žalba, kako proizlaze iz pobijane presude, slijede u nastavku.
- 3 Komisija je odlukom o drvenoj pulpi utvrdila da su neki od 43 adresata te odluke povrijedili članak 85. stavak 1. Ugovora o EEZ-u [koji je postao članak 85. stavak 1. Ugovora o EZ-u (sada članak 81. stavak 1. UEZ-a)], i to osobito usklađivanjem cijena izbijeljene sulfatne drvene pulpe.
- 4 U članku 1. odluke o drvenoj pulpi navedene su povrede članka 85. koje je utvrdila Komisija, predmetni adresati i mjerodavna razdoblja.
- 5 U članku 1. stavku 1. te odluke Komisija je utvrdila da su se švedski proizvođači, osim poduzetnika Billerud-Uddeholm i Uddeholm AB, te drugi finski, američki, kanadski i norveški proizvođači dogovarali „o cijenama izbijeljene sulfatne drvene pulpe predviđene za isporuku u Europsku ekonomsku zajednicu” tijekom cijelog razdoblja od 1975. do 1981. godine ili dijela tog razdoblja. Prema članku 1. stavku 2. svi su švedski proizvođači počinili povredu članka 85. Ugovora dogovarajući se o

stvarnim cijenama transakcija koje su naplaćivane u Zajednici, a u najmanju ruku kupcima u Belgiji, Francuskoj, Saveznoj Republici Njemačkoj, Nizozemskoj i Ujedinjenoj Kraljevini.

- 6 U članku 3. odluke o drvenoj pulpi Komisija je izrekla kazne u rasponu od 50.000 do 500.000 ECU gotovo svim adresatima navedene odluke, među kojima je devet švedskih adresata.
- 7 Potonji poduzetnici odlučili su da neće podnositi zahtjeve za poništenje odluke o drvenoj pulpi te su platili kazne koje su im izrečene. Međutim, 26 od prvotnih 43 adresata te odluke, odnosno njihovih pravnih sljednika, podnijelo je zahtjeve za poništenje odluke na temelju članka 173. Ugovora o EEZ-u [koji je nakon izmjena postao članak 173. Ugovora o EZ-u (koji je sada, nakon izmjena, članak 230. UEZ-a)].
- 8 Sud je presudom o drvenoj pulpi poništio članak 1. stavke 1. i 2. odluke o drvenoj pulpi, utvrdivši povrede članka 85. stavka 1. Ugovora. On je nadalje ukinuo odnosno smanjio kazne izrečene poduzetnicima koji su pokrenuli postupak.
- 9 Izreka presude o drvenoj pulpi glasi kako slijedi:
 - „1. Članak 1. stavak 1. Odluke Komisije 85/202/EEZ od 19. prosinca 1984. o postupku primjene članka 85. Ugovora o EEZ-u ukida se.
 2. Članak 1. stavak 2. navedene odluke ukida se.[...]
 7. Kazne izrečene tužiteljima, uz iznimku kazne izrečene poduzetniku Finncell, kao i poduzetnicima Canfor, MacMillan, St Anne i Westar, koje se smanjuju na 20.000 ECU, ukidaju se; [...]
- 10 Dopisom od 24. studenoga 1993., AssiDomän Kraft Products i drugi tuženici u ovom postupku koji nisu pokrenuli postupak za poništenje odluke o drvenoj pulpi zatražili su od Komisije da ponovno razmotri njihov pravni položaj u svjetlu presude o drvenoj pulpi, iako oni nisu bili adresati te presude, te da za svakoga od njih izvrši povrat kazni koje su platili, a koje su premašivale iznos od 20.000 ECU koji je Sud potvrdio za određene tužitelje zbog povreda čije utvrđenje nije poništeno. Oni su osobito tvrdili da su u jednakom položaju kao i ostali proizvođači što se tiče točaka 1. i 2. izreke presude o drvenoj pulpi, te da je na njih također trebalo primijeniti činjenicu da je Sud poništio utvrđenje Komisije prema kojem su se adresati odluke o drvenoj pulpi dogovarali o cijenama izbijeljene sulfatne drvene pulpe i cijenama transakcija naplaćivanima u Zajednici.
- 11 Nakon prepiske u kojoj su švedski poduzetnici i Komisija podrobno iznijeli svoja stajališta o mogućnosti širenja presude o drvenoj pulpi na adresate odluke o drvenoj pulpi koji je nisu pobijali u propisanom roku, član Komisije nadležan za tržišno natjecanje odbio je dopisom od 4. listopada 1995. odobriti zahtjev poduzetnika za povrat, i to na sljedeći način:

„I do not see any possibility to accept your request. Article 3 of the decision imposed a fine on each of the producers on an individual basis. Consequently, in point 7 of the operative part of its judgment, the Court annulled or reduced the fines imposed on each of the undertakings who were applicants before it. In the absence of an application of annulment on behalf of your clients, the Court did not and indeed could not annul the parts of Article 3 imposing a fine on them. It follows that the obligation of the Commission to comply with the judgment of the Court has been fulfilled in its entirety by the Commission reimbursing the fines paid by the successful applicants. As the judgment does not affect the decision with regard to your clients, the Commission was neither obliged nor indeed entitled to reimburse the fines paid by your clients.

As your clients' payment is based on a decision which still stands with regard to them, and which is binding not only on your clients but also on the Commission, your request for reimbursement cannot be granted.”

[„Ne vidim nikakvu mogućnost za prihvaćanje vašeg zahtjeva. Člankom 3. odluke izrečena je kazna svakom proizvođaču pojedinačno. Slijedom toga u točki 7. izreke svoje presude Sud je ukinuo odnosno smanjio kazne izrečene svakom od poduzetnika koji su bili tužitelji pred Sudom. U nedostatku zahtjeva za poništenje u ime vaših stranaka, Sud doista nije mogao poništiti dijelove članka 3. na temelju kojih im se izriče kazna. Dakle Komisija je svoju obvezu da se pridržava presude Suda u potpunosti ispunila time što je izvršila povrat kazni koje su platili tužitelji koji su uspjeli u postupku. Budući da presuda ne utječe na odluku u dijelu koji se tiče vaših stranaka, Komisija nije bila ni obvezna, pa ni ovlaštena, izvršiti povrat kazni koje su platile vaše stranke.

Kako se plaćanje koje su izvršile vaše stranke temelji na odluci koja je u odnosu na njih još uvijek na snazi i koja je obvezujuća ne samo za vaše stranke, nego i za Komisiju, vaš zahtjev za povrat ne može se odobriti.”]

- 12 Zahtjevom podnesenim tajništvu Prvostupanjskog suda 15. prosinca 1995., tuženici su podnijeli tužbu za poništenje odluke Komisije od 4. listopada 1995.

Postupak pred Prvostupanjskim sudom

- 13 Tuženici su iznijeli jedan tužbeni razlog kojim su tvrdili da je Komisija svojom odlukom od 4. listopada 1995. zanemarila pravne posljedice presude o drvenoj pulpi.
- 14 U prvom su dijelu tvrdili da je Komisija zanemarila načelo prava Zajednice prema kojemu presuda kojom se neki akt poništava ima učinak da taj akt postaje ništavan *erga omnes i ex tunc*.
- 15 U drugom dijelu toga tužbenog razloga, tuženici su tvrdili da je Komisija povrijedila članak 176. stavak 1. Ugovora o EZ-u (koji je postao članak 233. stavak 1. UEZ-a), koji propisuje sljedeće: „Institucija čiji je akt proglašen ništavim, ili čije je propuštanje djelovanja proglašeno protivnim ovom Ugovoru, dužna je poduzeti potrebne mjere kako bi postupila sukladno presudi Suda.”

- 16 Prema navodima tuženika ta je odredba nalagala Komisiji da poduzme mjere ne samo u odnosu na stranke u postupku, nego i u odnosu na ostale pojedince. Komisija je slijedom toga imala obvezu preispitati slične predmete u svjetlu presude o drvenoj pulpi, a osobito njezinog obrazloženja. U tom su se smislu tuženici oslanjali na presudu od 26. travnja 1988., Asteris i dr./Komisija (97/86, 193/86, 99/86 i 215/86, Zb., str. 2181.).

Pobijana presuda

- 17 Prvostupanjski sud odbio je prvi dio tužbenog razloga.
- 18 On je ponajprije, u točkama 56. i 57., smatrao da je odluku o drvenoj pulpi, iako sastavljenu i objavljenu u obliku jedinstvene odluke, trebalo smatrati skupom pojedinačnih odluka kojima se utvrđuje povreda ili povrede svakog od poduzetnika kojima je odluka upućena te kojima se prema potrebi izriče kazna, što se vidi iz teksta njezine izreke, a osobito iz članaka 1. i 3.
- 19 Prvostupanjski sud je u točki 58. naveo da ako adresat nije na temelju članka 173. Ugovora o EZ-u podnio tužbu za poništenje odluke o drvenoj pulpi, u dijelu u kojem se ta odluka odnosi na njega ta je odluka i dalje valjana i obvezujuća za njega u svim dijelovima (vidjeti u tom smislu presudu od 9. ožujka 1994., TWD Textilwerke Deggendorf, C-188/92, Zb., str. I-833., t. 13.).
- 20 U točki 60. pobijane presude dodao je da u okviru tužbe za poništenje sud Zajednice može presuditi samo o predmetu spora kako su ga navele stranke, tako da se odluka kao što je odluka o drvenoj pulpi može poništiti samo u odnosu na adresate koji su podnijeli tužbu pred sudom Zajednice.
- 21 Prvostupanjski sud je u skladu s time u točki 61. protumačio točke 1. i 2. izreke presude o drvenoj pulpi u smislu da se njima poništava članak 1. stavci 1. i 2. odluke o drvenoj pulpi samo u dijelu u kojem se te odredbe odnose na stranke koje su uspjele u postupku pred Sudom. Smatrao je da je ta ocjena poduprijeta točkom 7. izreke presude prema kojoj su ukinute ili smanjene samo „kazne izrečene tužiteljima”.
- 22 Međutim, Prvostupanjski sud podržao je drugi dio tužbenog razloga.
- 23 Najprije je, u točki 69., smatrao da tekst članka 176. Ugovora ne isključuje mogućnost da posljedice koje proizlaze iz presude o poništenju mogu obuhvaćati ne samo skupinu stranaka koje su podnijele tužbu, nego i one izvan te skupine.
- 24 Prvostupanjski sud se u tom smislu u točki 70. oslanjao na presudu od 22. ožujka 1961., Snutat/Visoka vlast (42/59 i 49/59, Zb., str. 99., 159. do 161.).
- 25 Prvostupanjski sud je u točkama 71. i 72. smatrao da se ta sudska praksa može prenijeti na slučaj iz predmeta koji rješava, s obzirom na postojanje triju okolnosti.
- 26 Prvo, pojedinačne odluke koje je Prvostupanjski sud poništio i odluke koje nisu bile sudski osporavane donesene su na kraju istog upravnog postupka.

- 27 Drugo, tuženicima u žalbenom postupku izrečena je novčana kazna za navodne povrede članka 85. Ugovora, što je presuda o drvenoj pulpi poništila u odnosu na druge adresate toga akta koji su podnijeli tužbu na temelju članka 173. Ugovora.
- 28 Treće, pojedinačne odluke donesene u odnosu na tuženike temelje se na istom činjeničnom utvrđenju i istim ekonomskim i pravnim analizama kao i one koje je presuda o drvenoj pulpi ocijenila ništetnima.
- 29 Pozivajući se na načelo zakonitosti, Prvostupanjski sud je u točki 72. smatrao da u takvim okolnostima predmetna institucija može u smislu članka 176. Ugovora, na temelju zahtjeva podnesenoga u razumnom roku, biti obvezna razmotriti je li trebala poduzeti mjere i u odnosu na adresate poništenog akta koji nisu podnijeli tužbu za poništenje.
- 30 Prvostupanjski sud je zatim u točki 73. naveo da valja utvrditi koje obveze proizlaze iz presude o drvenoj pulpi te u svjetlu prethodno navedenih načela istražiti u kojoj mjeri ta presuda nalaže Komisiji da ponovo preispita pravni položaj švedskih adresata u odnosu na odluku o drvenoj pulpi, tako da je trebalo analizirati i izreku i obrazloženje.
- 31 On je u tom smislu u točki 74. istaknuo da je Komisija trebala uzeti u obzir ne samo izreku presude, nego i obrazloženje koje je do nje dovelo, budući da je u njemu utvrđeno koja se konkretna odredba smatra nezakonitom te su navedeni točni razlozi nezakonitosti utvrđene u izreci (gore navedena presuda Asteris i dr./Komisija, t. 27.).
- 32 Nakon što je istaknuo da iako određeni dokumenti „mogu biti osnova za sva utvrđenja ili dio njih protiv nekih švedskih adresata u izreci odluke o drvenoj pulpi (vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Darmona u ovom predmetu, od 31. ožujka 1993., t. 464. do 476.), ostaje činjenica da je Sud odbio glavni dokaz Komisije na koji se oslanjala protiv svih adresata odluke kako bi dokazala da je postojala usklađenost cijena i da je, prema tome, došlo do povrede članka 85. Ugovora”, Prvostupanjski sud je u točki 84. zaključio da je u vezi s time presuda o drvenoj pulpi jasno mogla utjecati na utvrđenja Komisije u pogledu švedskih adresata.
- 33 Prvostupanjski sud stoga je u točki 85. smatrao da je Komisija u skladu s člankom 176. Ugovora i načelom dobrog upravljanja bila dužna u svjetlu obrazloženja presude o drvenoj pulpi preispitati zakonitost odluke o drvenoj pulpi u dijelu u kojem se ona odnosi na švedske adresate te na temelju toga utvrditi je li primjereno izvršiti povrat plaćenih kazni.
- 34 Prvostupanjski sud nadalje je u točkama 86. i 87. smatrao da takav ishod nije protivan gore navedenoj presudi TWD Textilwerke Deggendorf, budući da njime nije omogućeno tuženicima u žalbenom postupku da izbjegnu vremenski rok za podnošenje tužbe, a time ni konačnost odluke o drvenoj pulpi u odnosu na njih. Za razliku od gore navedenog predmeta TWD Textilwerke Deggendorf, u kojemu se predmetni poduzetnik u okviru prethodnog postupka pokušao pozvati na nezakonitost odluke koju nije pobijao unutar roka utvrđenog člankom 173. Ugovora, u ovom predmetu predmet sudskog nadzora nije bila prvotna odluka, tj. odluka o drvenoj pulpi, nego nova odluka donesena na temelju članka 176. Ugovora. Tužba podnesena protiv te odluke bila je dakle dopuštena.

- 35 Prvostupanjski sud je u točki 92. smatrao da bi Komisija, u slučaju da preispitujući odluku o drvenoj pulpi u svjetlu obrazloženja presude o drvenoj pulpi zaključi da su određena utvrđenja da su švedski adresati povrijedili članak 85. Ugovora nezakonita, bila ovlaštena izvršiti povrat kazni plaćenih u skladu s tim utvrđenjima. U tom slučaju, kako članak Ugovora ne bi bio lišen svih svojih praktičnih učinaka, Komisija bi također bila dužna u skladu s načelima zakonitosti i dobrog upravljanja izvršiti povrat tih kazni, budući da one ne bi imale pravnu osnovu.
- 36 Utvrdivši da je odluka Komisije od 4. listopada 1995. zahvaćena pogreškom koja se tiče prava u dijelu u kojem se navodi da Komisija nije bila niti obvezna niti ovlaštena izvršiti povrat plaćenih kazni tuženicima, Prvostupanjski sud ju je poništio.

O žalbi

- 37 Komisija svoju žalbu temelji na tri žalbena razloga: povredi članka 176. Ugovora, neuzimanju u obzir članaka 173. i 189. Ugovora o EZ-u (sada članak 249. UEZ-a) i proturječnom obrazloženju pobijane presude.
- 38 Svojim prvim žalbenim razlogom Komisija ističe da je Prvostupanjski sud, time što je naložio Komisiji da preispita situaciju i izvrši povrat kazni koje su platili adresati odluke koji je nisu sudski osporili unutar propisanog roka, preširoko sagledao mjere potrebne za usklađenje s presudom Suda u smislu članka 176. Ugovora
- 39 Kao što je sam Prvostupanjski sud naglasio u točki 56. pobijane presude, odluku kao što je odluka o drvenoj pulpi, „iako sastavljenu i objavljenu u obliku jedinstvene odluke, treba smatrati skupom pojedinačnih odluka kojima se utvrđuje povreda ili povrede svakog od poduzetnika kojima je odluka upućena te kojima se prema potrebi izriče kazna”. U skladu s točkom 60. pobijane presude takva odluka „može biti poništena samo u odnosu na adresate koji su uspjeli u postupku pred Sudom”, te je ona, u skladu s točkom 58., i dalje valjana i obvezujuća za adresate koji nisu podnijeli tužbu za poništenje.
- 40 Iz toga slijedi da se „potrebne mjere kako bi [se postupilo] sukladno presudi Suda”, u smislu 176. Ugovora, sastoje od povrata samo onih kazni koje su izrečene adresatima koji su uspjeli u postupku pred sudom Zajednice. Komisija nije imala nikakvu daljnju obvezu preispitati odluke u odnosu na adresate koji nisu podnijeli tužbu za poništenje, budući da te odluke nisu obuhvaćene presudom Suda.
- 41 Štoviše, svako drukčije tumačenje članka 176. povrijedilo bi načelo jednakosti, jer bi tuženici tada stekli neopravdanu korist u odnosu na poduzetnike koji su za razliku od njih preuzeli rizik, osobito financijski rizik podnošenja tužbe za poništenje. Komisija u tom pogledu ističe da tužitelji, „da nisu uspjeli, sigurno ne bi ponudili snošenje svojih pravnih troškova; sada kada su uspjeli, tužitelji se žele okoristiti naporima drugih poduzetnika”.
- 42 Svojim drugim žalbenim razlogom Komisija tvrdi da je Prvostupanjski sud na dva načina povrijedio članak 173. Ugovora, te da je povrijedio i članak 189. Ugovora.

- 43 Pozivajući se na gore navedenu presudu TWD Textilwerke Deggendorf ona ističe da odluka koju adresat nije pobijao u roku utvrđenom u članku 173. Ugovora postaje konačna u odnosu na njega.
- 44 Međutim, pobijana presuda dopušta adresatu odluke koja ga tereti, a koju on nije pobijao u propisanom roku, da je nakon više godina dovede u pitanje, poslije donošenja presude kojom se poništava slična odluka donesena na kraju nekog zajedničkog postupka. Dvomjesečni rok utvrđen u članku 173. Ugovora je stoga besmislen.
- 45 Drugo, pobijana presuda također krši osnovno načelo, neizravno ugrađeno u članak 173. Ugovora, prema kojem nitko ne može pokrenuti postupak za račun drugoga. Tim člankom se ustvari predviđa da fizička ili pravna osoba može podnijeti tužbu samo protiv odluka koje su ili upućene toj osobi ili je se neposredno i osobno tiču.
- 46 Konačno, pobijana presuda krši članak 189. Ugovora u dijelu u kojem proturječi pojedinačnoj prirodi odluka. Dok uredba proizvodi pravne učinke ne samo u odnosu na stranke pred Sudom, nego i u odnosu na sve osobe na koje se ta uredba primjenjuje, isto ne vrijedi za odluku koja je pojedinačni upravni akt. Ako adresat osporava odluku koja mu je upućena i uspije ishoditi njezino poništenje, to utječe samo na pravni položaj toga adresata.
- 47 Svojim trećim žalbenim razlogom Komisija ističe da je obrazloženje u točkama 55. do 63. pobijane odluke u proturječju s obrazloženjem navedenim u točkama 64. do 95.
- 48 Prema mišljenju Komisije, proturječno je s jedne strane tvrditi da odluke o izricanju kazni švedskim adresatima nisu poništene presudom o drvenoj pulpi pa su i dalje valjane i obvezujuće, a s druge strane tvrditi da nakon što je ta presuda objavljena te odluke nemaju pravnu osnovu pa se njihovim adresatima mora izvršiti povrat.

Ocjena Suda

- 49 Žalba u bitnome postavlja pitanje, ako je više sličnih pojedinačnih odluka o izricanju kazni doneseno u okviru istog postupka, a samo su neki adresati poduzeli pravne radnje i ishodili poništenje, mora li institucija koja ih je donijela na zahtjev drugih adresata preispitati zakonitost nepobijanih odluka u svjetlu obrazloženja presude o poništenju i nakon takvog preispitivanja utvrditi treba li za plaćene kazne biti izvršen povrat.
- 50 Kao prvo valja istaknuti da članak 176. Ugovora, jedina odredba na koju su se tuženici oslanjali pred Prvostupanjskim sudom i na kojoj se temelji pobijana odluka, nalaže instituciji koja je donijela poništenu mjeru da poduzme samo mjere potrebne kako bi postupila sukladno presudi kojom je njezina mjera poništena.
- 51 Područje primjene te odredbe ograničeno je na dva načina.
- 52 Prvo, budući da bi sudac Zajednice prekoračio svoje ovlasti da odlučuje *ultra petita* (vidjeti presude od 14. prosinca 1962., Meroni/Visoka vlast, 46/59 i 47/59, Zb., str. 783., 801. i od 28. lipnja 1972., Jamet/Komisija, 37/71, Zb., str. 483., t. 12.), opseg ništetnosti koju on proglašava ne smije nadilaziti opseg one koju je tražio tužitelj.

- 53 Dakle ako adresat odluke odluči podnijeti tužbu za poništenje, pitanje o kojem odlučuje sudac Zajednice odnosi se samo na one elemente odluke koji se tiču tog adresata. S druge strane, elementi koji se odnose na druge adresate, a nisu pobijani, nisu predmet spora o kojem sudac Zajednice odlučuje.
- 54 Drugo, iako se apsolutno obvezivanje presudom suda Zajednice o poništenju (vidjeti osobito presude od 21. prosinca 1954., Francuska/Visoka vlast, 1/54, Zb., str. 7., Italija/ Visoka vlast, 2/54, Zb., str. 73., 104. i od 11. veljače 1955., Assider/ Visoka vlast, 3/54, Zb., str. 123.) veže i uz izreku i uz obrazloženje presude, ono ne može podrazumijevati i poništenje akta koji nije pobijan pred sucem Zajednice, ali je jednako tako nezakonit.
- 55 Ustvari, svrha uzimanja u obzir obrazloženja presude u kojem se navode konkretni [točni] razlozi nezakonitosti koju je utvrdio sud Zajednice (vidjeti osobito presudu od 12. studenoga 1998., Španjolska/Komisija, C-415/96, Zb., str. I-6993., t. 31.) jest samo utvrđivanje točnog značenja onoga što je presuđeno u izreci. Valjanost razloga presude o poništenju ne može se primijeniti na situaciju osoba koje nisu bile stranke u postupku i u odnosu na koje se, prema tome, presudom nije moglo baš ništa presuditi.
- 56 Dakle, iako članak 176. Ugovora predmetnoj instituciji nalaže da osigura da nijedan akt koji bi trebao zamijeniti poništeni akt ne bude zahvaćen istim nepravilnostima koje su utvrđene u presudi kojom se izvorni akt poništava, ta odredba, suprotno stajalištu Prvostupanjskog suda u točkama 69., 72. i 85., ne znači da Komisija na zahtjev zainteresiranih stranaka treba preispitati istovjetne ili slične odluke koje su navodno zahvaćene istom nepravilnošću, a upućene su adresatima koji nisu tužitelji.
- 57 Nadalje valja napomenuti da prema ustaljenoj sudskoj praksi presuda koju adresat nije pobijao unutar roka utvrđenog člankom 173. Ugovora postaje konačna u odnosu na njega (vidjeti osobito presudu od 17. studenoga 1965., Collotti/Sud, 20/65, Zb., str. 1045. i gore navedenu presudu TWD Textilwerke Deggendorf, t. 13.).
- 58 U primjeni toga načela Sud je u više navrata utvrdio da država članica, u slučaju postupka zbog povrede obveze koji je pokrenula Komisija, više nije ovlaštena da na osnovi članka 184. Ugovora o EZ-u (koji je postao članak 241. UEZ-a) dovodi u pitanje valjanost odluke koja joj je bila upućena na temelju članka 93. stavka 2. Ugovora (koji je postao članak 88. stavak 2. UEZ-a) nakon što je dopustila da protekne rok unutar kojega je mogla podnijeti tužbu za poništenje (vidjeti u tom smislu presude od 12. listopada 1978., Komisija/Belgija, 156/77, Zb., str. 1881., t. 20. i od 10. lipnja 1993., Komisija/Grčka, C-183/91, Zb., str. I-3131., t. 10.).
- 59 Sud je jednako tako utvrdio da iako stranka može pokrenuti postupak tužbom za naknadu štete, a da je pritom nijedna pravna odredba ne obvezuje da zahtijeva poništenje nezakonite mjere koja joj je nanijela štetu, ta stranka ne može na taj način izbjeći nedopuštenost zahtjeva za poništenje koji se odnosi na istu nezakonitost i ima istu financijsku namjenu (vidjeti osobito presude od 12. studenoga 1981., Birke/Komisija i Vijeće, 543/79, Zb., str. 2669., t. 28.; Bruckner/Komisija i Vijeće, 799/79, Zb., str. 2697., t. 19. i od 26. veljače 1986., Krohn/Komisija, 175/84, Zb., str. 753., t. 33.).

- 60 Nadalje, u gore navedenoj presudi TWD Textilwerke Deggendorf Sud je utvrdio da se članku 173. Ugovora protivi da primatelj državne potpore, koji je odluku kojom Komisija potporu ocjenjuje nezakonitom i nespojivom sa zajedničkim tržištem mogao pobijati podnošenjem tužbe za poništenje u roku utvrđenom u članku 173. stavku 5. Ugovora, ali to nije učinio, pred nacionalnim sudom pobija provedbu navedene odluke oslanjajući se na njezinu nezakonitost. Ustvari, kad bi se odlučilo suprotno, njemu bi se time priznala mogućnost da izbjegne konačnost koju odluka ima u odnosu na njega nakon što istekne rok za pokretanje postupka.
- 61 Takvo se pravilo temelji osobito na stajalištu da je svrha rokova za pokretanje pravnih postupaka postići pravnu sigurnost sprječavanjem da se mjere Zajednice koje proizvode pravne učinke osporavaju unedogled, kao i na zahtjevima dobrog sudovanja i ekonomičnosti postupka.
- 62 Konačno, prema ustaljenoj sudskoj praksi presuda Suda ili Prvostupanjskog suda kojom se neki akt poništava može predstavljati novu činjenicu zbog koje vrijeme počinje teći ispočetka kako u odnosu na stranke u postupku tako i u odnosu na druge osobe na koje se akt koji je poništen neposredno odnosi (presude od 17. lipnja 1965., Müller/Vijećâ EEZ-a, EZAE-a i EZUČ-a, 43/64, Zb., str. 499., 515.; od 14. prosinca 1965., Pfloeschner/Komisija, 52/64, Zb., str. 1211., 1219.; od 21. veljače 1974., Kortner i dr./Vijeće, Komisija i Parlament, 15/73 do 33/73, 52/73, 53/73, 57/73 do 109/73, 116/73, 117/73, 123/73, 132/73 i 135/73 do 137/73, Zb., str. 177., t. 38.; i od 8. ožujka 1988., Brown/Sud, 125/87, Zb., str. 1619., t. 13.).
- 63 Ako je više sličnih pojedinačnih odluka o izricanju kazne doneseno u okviru zajedničkog postupka, a samo su neki adresati pokrenuli sudski postupak protiv odluka koje ih se tiču te su ishodili njihovo poništenje, načelu pravne sigurnosti, kao podlozi pojašnjenja iznesenih u točkama 57. do 62., je stoga protivno da institucija koja ih je donijela na zahtjev drugih adresata preispituje zakonitost nepobijanih odluka u svjetlu obrazloženja presude o poništenju i da na temelju toga ispitivanja ocijeni treba li za plaćene kazne biti izvršen povrat.
- 64 Međutim, tuženici smatraju da je Prvostupanjski sud ispravno primijenio načela koja proizlaze iz gore navedenih presuda od 22. ožujka 1961., Snutat/Visoka vlast i Asteris i dr./Komisija.
- 65 Predmeti Snutat/Visoka vlast i Asteris i dr./Komisija ipak su se odnosili na situacije koje su različite od one na kojoj se temelji ovaj postupak.
- 66 U gore navedenoj presudi od 22. ožujka 1961., Snutat/Visoka vlast, vrlo specifične okolnosti navele su Sud na široko tumačenje obveza koje Visoka vlast ima nakon presude od 17. srpnja 1959., Snutat/Visoka vlast (32/58 i 33/58, Zb., str. 275.).
- 67 Prvo, za razliku od tuženika u ovom predmetu, koji su dopustili protek dvomjesečnog roka propisanog u članku 173. stavku 5. Ugovora, Snutat je sustavno koristio sva pravna sredstva koja su mu bila na raspolaganju. Snutat je ustvari prvotno zahtijevao da bude izuzet od obveze uplaćivanja u fond za poravnjanja, oslanjajući se na izuzeća koja je Visoka vlast dodijelila drugim dvama proizvođačima, a zatim je podnio tužbu za poništenje odluke toga tijela kojom mu ono odbija dodijeliti izuzeće. Nakon što je Sud gore navedenom presudom od 17. srpnja 1959., Snutat/Visoka vlast, odbio tužbu,

Snupat je od Visoke vlasti zatražio da s retroaktivnim učinkom ukine izuzeća koja je dodijelio drugim dvama proizvođačima, da bi na kraju podnio novu tužbu pred Sudom, koja je u konačnici podržana, protiv odluke Visoke vlasti kojom ona odbija udovoljiti tom drugom zahtjevu.

- 68 Drugo, izuzeća dodijeljena drugim dvama proizvođačima izravno su oštetila Snupat zbog uspostavljenog sustava poravnjanja, budući da su ta izuzeća smanjila proizvodne troškove drugih dvaju proizvođača, a povećala Snupatove jer su ona dovela do ponovnog vrednovanja njegovog doprinosa. To se nije dogodilo s kaznama koje su izrečene raznim adresatima odluke o drvenoj pulpi, jer poništenje nekih kazni nije utjecalo na iznos kazni koje nisu bile ospravane.
- 69 Jednako tako tuženici se ne mogu učinkovito oslanjati na gore navedenu presudu Asteris i dr./Komisija u kojoj je Sud utvrdio da je, nakon što je prethodnom presudom ukinuta poljoprivredna uredba primjenjiva na određenu tržišnu godinu, predmetna institucija bila dužna iz mjera koje su na datum donošenja potonje presude već bile donesene i uređivale su naredne tržišne godine ukloniti sve odredbe koje imaju jednak učinak kao i odredba koja je ocijenjena nezakonitom.
- 70 Taj se predmet ustvari odnosio na ukidanje uredbi koje su slijedile jedna drugu, tako da je ukidanje prethodne uredbi nužno obvezivalo instituciju koja ju je donijela da vodi računa o presudi Suda prilikom sastavljanja uredbi koje su slijedile tu ukinutu uredbu.
- 71 Prvostupanjski sud je dakle počinio pogrešku koja se tiče prava kad je utvrdio da je članak 176. Ugovora obvezao Komisiju da u svjetlu presude o drvenoj pulpi na zahtjev zainteresiranih strana preispita zakonitost odluke o drvenoj pulpi u dijelu u kojem se ona odnosi na njih te da na temelju toga utvrdi je li potrebno izvršiti povrat plaćenih kazni. Pobjianu presudu stoga treba ukinuti.
- 72 U skladu s drugim rečenicom članka 54. stavka 1. Statuta Suda EZ-a, ako Sud ukine odluku Prvostupanjskog suda, on može konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta. Sud smatra da je to slučaj u ovom predmetu.

Tužba podnesena Prvostupanjskom sudu za poništenje odluke od 4. listopada 1995.

- 73 U svojoj tužbi za poništenje tuženici su iznijeli jedini tužbeni razlog u kojem su naveli da je Komisija svojom odlukom od 4. listopada 1995. zanemarila pravne posljedice presude o drvenoj pulpi.
- 74 U prvom su dijelu tvrdili da je Komisija povrijedila načelo prava Zajednice prema kojemu presuda kojom se neki akt poništava ima učinak da pobijana mjera postaje ništetna *erga omnes* i *ex tunc*.
- 75 U drugom su dijelu tuženici tvrdili da je Komisija povrijedila članak 176. stavak 1. Ugovora.
- 76 Budući da je prvi dio žalbenog razloga neosnovan zbog razloga navedenih u točkama 19., 20., 54. i 55. ove presude, a drugi dio zbog razloga u točkama 50. do 56. ove

presude, tužbu za poništenje koju su tuženici 15. prosinca 1995. podnijeli Prvostupanjskom sudu protiv odluke Komisije od 4. listopada 1995. o odbijanju njihovog zahtjeva za preispitivanje u svjetlu presude o drvenoj pulpi valja odbiti kao neosnovanu.

Troškovi

- 77 U skladu s člankom 122. stavkom 1. Poslovnika, kad je žalba osnovana i Sud sam konačno odluči o sporu, Sud odlučuje o troškovima. U skladu s člankom 69. stavkom 2., koji se na temelju članka 118. primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.
- 78 S obzirom na to da je žalba osnovana, a tužba koju su podnijeli tuženici neosnovana, tuženicima se nalaže snošenje troškove postupaka pred Prvostupanjskim sudom i Sudom.

Slijedom navedenog, Sud odlučuje:

- 1. Presuda Prvostupanjskog suda od 10. srpnja 1997., AssiDomän Kraft Products i dr./Komisija (T-227/95), ukida se .**
- 2. Tužba za poništenje, koju su 15. prosinca 1995. Prvostupanjskom sudu podnijeli AssiDomän Kraft Products AB i drugi, odbija se.**
- 3. AssiDomän Kraft Products AB i drugi snose sve troškove postupaka pred Prvostupanjskim sudom i Sudom.**

[Potpisi]

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 14. rujna 1999.

* Jezik postupka: engleski